

Nr 75.

Ankom till riksdagens kansli den 19 juni 1945 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående anslag till fraktlindring för frukt till Norrbotten och Västerbotten.

(1:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 207 av herr *Grym m. fl.* och II: 339 av herr *Jansson i Kalix m. fl.*, har hemställts, att riksdagen ville till fraktlindring för frukt till Norrbotten och Västerbotten bevilja ett anslag å 50 000 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, får utskottet hänvisa till dessa.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat yttranden över motionerna från lantbruksstyrelsen, järnvägsstyrelsen samt länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län.

Förevarande spörsmål har tidigare varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. I två vid 1937 års riksdag väckta likalydande motioner I: 137 och II: 284 hemställdes, bland annat, att riksdagen i anslutning till vad i motionerna anförts och enligt bestämmelser, som kunde ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda, måtte till fraktlindring för svensk frukt å statens järnvägar till Norrland anvisa under nionde huvudtiteln ett förslagsanslag å 50 000 kronor. Dessa motioner föranledde icke någon riksdagens åtgärd.

På grund av Kungl. Maj:ts proposition nr 303 till 1938 års riksdag anvisade riksdagen under nionde huvudtiteln för budgetåret 1938/39 till fraktlindring vid transport av inhemsk frukt till Norrland ett förslagsanslag av 25 000 kronor. För budgetåret 1939/40 anvisades likaledes ett förslagsanslag av 25 000 kronor för ändamålet. Enär under budgetåret 1938/39 medelsåtgången å anslaget uppgick till endast omkring 1 700 kronor, uppfördes anslaget i riksstaten för budgetåret 1940/41 med blott 5 000 kronor. Därefter ha medel till fraktlindring för frukt icke äskats av riksdagen.

Bestämmelser om anslagens användning meddelades i kungl. kungörelsen den 30 juni 1938 (nr 538) angående statsbidrag till fraktavgifter för frukt med däri genom kungörelsen den 26 maj 1939 (nr 237) företagen ändring.

De sålunda utfärdade föreskrifterna om statsbidrag avsågo transporter av äpplen och päron, som odlats inom landet, vid försändning av minst 2 500 kilogram verklig vikt. Statsbidraget, som genom järnvägens försorg utbetalades till mottagaren vid godsets avhämtande, utgick med skillnaden mellan å ena sidan en frakt, beräknad efter sändningens verkliga vikt, avrundad uppåt till närmaste 100-tal kilogram efter statens järnvägars taxa och den för sändningen tillämpade tariffen för hela transportavståndet från avsändnings- till

bestämelsestationen, samt å andra sidan den frakt, som enligt samma taxa och tariff skulle för motsvarande sändning utgå för ett transportavstånd av 600 kilometer.

Från för ändamålet anvisade belopp å tillhopa 55 000 kronor utbetalades under åren 1938—1941 respektive 1 753: 81, 14 580: 65, 15 249: 07 och 501: 20 kronor eller sammanlagt 32 084: 73 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i sitt yttrande över nu förevarande motioner förklarat att styrelsen icke vill motsätta sig, att anslag beviljas till fraktlindring för frukt till Norrland. Styrelsen har därvid anfört följande:

»Det skulle lända såväl fruktodlingen i södra och mellersta Sverige som folkhälsan i Norrland till bättnad, om kostnaden för frukttransporter från södra Sveriges fruktproduktionsdistrikt till Norrland kunde reduceras i sådan utsträckning, att Norrlands befolkning sattes i tillfälle att köpa svensk frukt till samma pris som stadsbefolkningen i mellersta Sverige. Då emellertid fraktkostnaden för frukt i tiotonssändningar från till exempel Kristianstad till Luleå utgör allenast några öre per kilogram, torde enligt lantbruksstyrelsens förmenande kanske icke mycket vara att vinna med att medel ånyo anvisas till fraktlindring för frukt. Vidare torde till följd av de svåra köldvintrarnas ödeläggelser i fruktodlingarna, då bortåt 20 procent av landets fruktträdbestånd förstördes, under de närmaste åren blott begränsade kvantiteter svensk frukt kunna sändas till Norrland.

Även om således den föreslagna stödåtgärden icke skulle bli av större betydelse för tillgången och prissättningen å frukt i Norrland, vill lantbruksstyrelsen dock icke motsätta sig, att anslag beviljas till fraktlindring för frukt till Norrland, därest fraktlindringen kommer att avse allenast hela vagnslastsändningar av sådan inom landet odlad frukt, som sorterats och förpackats i enlighet med standardiseringsföreskrifter, som fastställts av Sveriges standardiseringskommission.

Det är givetvis ett allmänt intresse, att befolkningen i de icke fruktproducerande delarna av landet erhålla förbättrade kostförhållanden. Lantbruksstyrelsen, som icke vill förneka betydelsen av en ökad fruktkonsumtion ur hälsosynpunkt, vill emellertid som sin uppfattning framhålla, att man icke får tilltro en av en viss fraktlindning betingad ökning av fruktkonsumtionen i Norrland alltför stor praktisk betydelse i ett förbättrat hälsovårdsarbete. De skyddsnäringsämnen, som finnas i frukt, äro visserligen viktiga men kunna för Norrlands del på längre sikt icke tillnärmelsevis tillmätas den betydelse som de skyddsnäringsmedel, vilka till jämförelsevis ringa kostnader kunna produceras inom denna landsdel. Lantbruksstyrelsen åsyftar här icke den viktiga odlingen av potatis eller den på ändamålsenligt vinterfoder baserade framställningen av mjölk och mjölkprodukter utan produktionen av de många sorterna köksväxter ävensom svarta och röda vinbär samt hallon och jordgubbar, vilka alla i Norrland nå en utveckling och kvalitet, som i allmänhet är överlägsen de sydligare landsdelarnas. Jämte skogsbären, särskilt då hjortron och vildhallon, få de nämnda bärslagen anses utgöra en fullvärdig ersättning för sådan frukt, som med nuvarande sorter icke med framgång kan odlas i Norrland. En allmänt ökad bärodling och ett nyttiggörande av de sålunda vunna produkterna i färskt och konserverat tillstånd är därför av stor betydelse för C-vitaminförsörjningen i Norrland. Lantbruksstyrelsen har också städse haft sin uppmärksamhet riktad på dessa problem. Framhållas må även, att Sveriges pomologiska förening under de senaste åren i Norrland genom sin konserveringskonsulent bedrivit en högst betydande kursverksamhet, vars praktiska resultat dock i viss mån hämmats av otillräcklig sockertilldelning.»

Järnvägsstyrelsen har i ärendet anfört följande:

»Om behovet av nu ifrågasatt statsanslag till fraktilndring för transport av frukt till Norr- och Västerbotten kan styrelsen icke uttala sig, men med hänsyn till den ringa effekten av tidigare medgiven fraktnedsättning synes det tveksamt om något större resultat för det av motionärerna angivna syftet nu kan påräknas.

Därest åtgärder i form av statsanslag anses böra vidtagas för nedbringande av fraktkostnaderna anser styrelsen att följande villkor för åtnjutande av statsbidraget böra föreskrivas, nämligen

att frukten skall utgöras av äpplen och päron, som odlats inom landet,

att frukten skall vara sorterad och förpackad enligt av Sveriges standardiseringskommission fastställd standardiseringsföreskrift samt

att frukten skall försändas i vagnslaster från någon fruktodlarorganisation.

För den händelse statsbidraget, liksom vid tidigare tillfälle, anses böra utbetalas genom järnvägens förmedling, synes mottagarna böra tillföras statsbidraget genom bestämmelsestationernas försorg i likhet med vad fallet är beträffande sändningar av jordbrukskalk.»

Länsstyrelsen i Västerbottens län har tillstyrkt, att anslag beviljas för ifrågavarande ändamål.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har anfört följande i ärendet:

»Att kosten i de nordliga delarna av riket kan ha behov av tillskott genom frukt torde vara obestriddt. Givetvis är det de ekonomiskt svagare folkgrupperna som främst skulle behöva hjälpas till möjlighet att för rimliga priser komma åt frukt. Fråga är då om denna bisträckning kommer till sin rätt genom en nedsättning av järnvägsfrakterna. En summarisk undersökning har visat att de kvantiteter frukt — svensk och utländsk — som årligen importeras till de två nordligaste länen torde uppgå till mera än 5 000 ton. Ett statsanslag, som i motionerna begäres, av 50 000 kr. skulle icke medföra större prissänkning än 1 öre per kilogram, måhända något mer då någon del av kvantiteten ankommer hit med annat befordringssätt än järnväg. Om man skall gå fram på den av motionärerna föreslagna vägen tarvas alltså helt andra belopp än det som motionärerna ifrågasatt.

I själva verket skulle icke så mycket stå att vinna med ett dylikt fraktbidrag, och i alla händelser skulle icke de flesta av de befolkningsgrupper bli hjälpta som man vill nå med denna aktion. Dessa bo till största delen icke vid järnväg. Distributionen från de större handelsorterna ut till landsbygden torde dra en kostnad av 5—10 öre per kilogram. Det synes förnuftigare att sätta in hjälpaktionen här, för att bereda landsbygdens folk möjlighet att få tag i frukt till priser som icke allt för mycket överstiga priserna i handelscentra.»

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det ur näringsfysiologiska synpunkter är synnerligen önskvärt att få till stånd en ökad konsumtion av frukt i Norrbotten och Västerbotten. I enlighet härmed vill utskottet tillstyrka att åtgärder vidtagas i angivna syfte.

Utskottet.

Emellertid finner utskottet liksom de i ärendet hörda myndigheterna att en allmän fraktnedsättning för frukt till ifrågavarande landsdelar intill ett belopp av 50 000 kronor knappast kan få någon större betydelse. Den skulle medföra en prissänkning med blott ett eller annat öre per kilogram. De folkgrupper som nu ej ha råd att inköpa frukt skulle icke därigenom komma i

förbättrat läge. Dylika betänkligheter synas för övrigt bekräftas av erfarenheten från tidigare beviljade fraktbidrag för frukt till Norrland, vilka icke fingo avsedd verkan med påföljd att anslaget för ändamålet efter ett par års tid indrogs. Möjligen sammanhängde detta med att man då utformade bestämmelserna om anslagets användning såsom ett led i en rad av åtgärder till fruktodlingens stödjande och närmast för att underlätta avsättningen av inhemsk frukt. Med hänsyn till det anförda är utskottet icke övertygat om att medgivande av fraktlindring är den lämpligaste åtgärden för att nå det uppställda syftet.

Enligt utskottets mening böra vid en förnyad anslagsanvisning till ändamålet icke tillämpas samma bestämmelser som tidigare. Utskottet är i avsaknad av erforderlig utredning visserligen icke berett att angiva närmare riktlinjer för anslagets lämpligaste användning. Emellertid vill utskottet uttala att hjälpåtgärden bör taga sikte på behovet av olika slags frukt hos mindre bemedlade folkgrupper och därvid företrädesvis hos dem som äro bosatta i de inre delarna av ifrågavarande båda län. Måhända kan det vara ändamålsenligt att anförtro bidragsverksamhetens handhavande åt respektive länsstyrelser i samarbete med vederbörande barnavårdsnämnder. Det torde böra få ankomma på Kungl. Maj:t att efter ytterligare utredning meddela bestämmelser i ämnet.

Vad angår anslagsberäkningen biträder utskottet motionärernas yrkande om anvisning av 50 000 kronor för budgetåret 1945/46. Anvisningen torde böra givas reservationsanslags natur.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i anledning av de likalydande motionerna I: 207 och II: 339

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet anfört utlämna fraktbidrag för transport av frukt till Norrbottens och Västerbottens län; samt

2) till *Fraktlindring för frukt till Norrbottens och Västerbottens län* för budgetåret 1945/46 under nionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av 50 000 kronor.

Stockholm den 19 juni 1945.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Alfred Andersson, Gabrielsson, Jacob Hansson, friherre Beck-Friis, Svedberg, Jonsson* och *Sundelin* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson* i *Tungelsta*, *Gustafson* i *Vimmerby*, *Ericsson* i *Sörsjön*, *Mäler*, *Gustafson* i *Dädesjö*, *Jacobson* i *Vilhelmina*, *Svensson* i *Ljungkile* och *Nilsson* i *Göingegården*.